

Jak lépe porozumět liturgii svěcení

Podle Římského pontifikálu a monografie Zde jsem (autor: Vittorio Francesco Viola OFM)

Podle apoštolské tradice jsou jáhnové svěcení vzkládáním rukou, aby skrze svátostnou milost účinně naplnili svou službu. Jáhenské svěcení měla katolická církev již od apoštolských dob ve velké úctě.

„K povinnostem jáhna patří, pokud mu to příslušná autorita přidělila, slavnostně udělovat křest, uchovávat a rozdávat eucharistii, jménem církve asistovat při uzavírání manželství a žehnat mu, přinášet umírajícím svátostnou posilu na cestu do věčnosti, předčítat věřícím Písmo svaté, vyučovat a povzbuzovat lid, předsedat pobožnostem a modlitbě věřících, udělovat svátostiny a vést obřady rozloučení se zemřelými a pohřební. Jáhnové se věnují úkolům charitativním a administrativním, ať tedy pamatují na výzvu svatého Polykarpa: ‘Buďte milosrdní a horliví a postupujte podle pravdy Pána, který se stal služebníkem všech.’“

Ti, kteří mají být svěceni na jáhny, vyjma ty, kteří jsou řeholními sliby trvale začleněni do kněžských řeholních institutů, mají být předtím biskupem přijati mezi kandidáty.

Jáhenským svěcením dochází k začlenění do stavu kleriků a k inkardinaci do určité diecéze nebo osobní prelatury.

Svobodným přijetím celibátu před církví se kandidáti jáhenství novým způsobem zasvěcují Kristu. Veřejným vyjádřením přijetí závazku celibátu jsou vázáni i ti, kdo složili trvalý slib čistoty v řeholním institutu.

Úkol církve chválit Boha a pro spásu celého světa vzývat Krista a skrze něho Otce se svěřuje jáhnům při jáhenském svěcení. Mají se tedy modlit Denní modlitbu církve za celý Boží lid i za všechny lidi.

Liturgie svěcení je zasazena do mešní liturgie, která má obvyklou základní strukturu – bohoslužbu slova a oběti. Slavení eucharistie není jen nějakým obalem, svěcení ze slavení mše svaté přejímá vnitřní dynamiku a sílu průběhu. Charakteristickým dnem svěcení byla vždy neděle, aby ještě více vynikla souvislost svěcení se slavením eucharistie, dnes často z ryze praktických důvodů je svěcení většinou v sobotní den.

Před obřadem svěcenec slavnostně vyznává svou víru a přísahá a podepisuje své sliby:

- Vyznání víry – recituje se Nicejsko-konstantinopolské vyznání víry, ke kterému se připojuje dodatek požadovaný apoštolským listem Jana Pavla II. z roku 1998 *Ad tuendam fidem* (*K ochraně víry*), ve kterém svěcenec vyznává víru v Bohem zjevenou nauku, přijímá pravdy se zjevením spojené a podřizuje se i učení autentického magisteria. Jedná se o nové pojetí úrovně závaznosti nauky církve do tzv. tří skupin, košů.
- Prohlášení před jáhenským svěcením – ve kterém svěcenec prohlašuje, že jáhenské svěcení přijímá ze své vlastní vůle, není k němu nikým a ničím nucen a že žádá o svěcení jen z důvodu, že je přesvědčen o Božím povolání. V tomto prohlášení také přijímá všechny závazky a povinnosti ze svěcení vyplývající, tj. zákon celibátu, poslušnost vůči svým představeným, denní modlitbu církve.
- Přísaha před tzv. inkardinací (zařazením, včleněním do dané diecéze) – vyjádření úmyslu opravdu a skutečně zůstat trvale v naší diecézi a slibu úcty a poslušnosti současnému biskupovi a jeho právoplatným nástupcům.

Svěcení je vzácný Boží dotek, jímž je vnitřně přetvářena existence pokřtěného muže, tato svátost uděluje trvalý charakter duši svěcence. Setkáváme se s tajemstvím Božího jednání v dějinách celého světa i dějinách konkrétního lidského života.

Každé slavení liturgie je díky přítomnosti Ducha svatého setkáním s velikonočním tajemstvím, s umučeným a zmrtvýchvstalým Pánem. Vylití Ducha svatého ve svátosti svěcení zasahuje svěcence v určitém konkrétním životním okamžiku, v určitém dni. Celá příprava a předchozí život svěcence je připravován Duchem svatým. Den svěcení lze tak nazývat dnem syntézy celého předchozího života: zahrnuje vše, co předcházelo, i to, co bude následovat.

Některé výrazné prvky liturgie

Vstup do kostela

Svěcení se odehrává ve shromáždění věřících. Nejde o slavnostní sešlost, jde o přítomnost Pána, který společenství shromáždil. Celé shromáždění také vyjadřuje jedinečnou anamnézu života svěcence – vždyť přítomné tváře jsou nositeli živých vzpomínek, příběhů a vztahů schopných vyprávět o jednotlivých dnech, etapách a celku života svěcence. A tak tedy při vstupním průvodu svěcence jakoby prochází celým svým životem a směřuje k oltáři, tak i každý okamžik života byl orientován k oltáři. Jednotlivý pohled zahrnuje i takové momenty, které se zdají, že vedly jinam. Jediný Bůh má přeci pravdivé poznání o všem. Věřící si mohou v tento moment uvědomit: jsme připomínkou příběhu psaného Bohem v životě toho, který byl v delikátním dialogu lidské svobody s Bohem vybrán jako Boží služebník.

Úkon kajícnosti

Co jiného by člověk měl v tento moment cítit než absolutní nehodnost. Liturgie však proměňuje prožívání naší nehodnosti ve chvalozpěv na Boží milosrdenství. Pohled nezůstává upřen na náš hřích, ale spočívá na lásce milosrdného Boha.

Zde jsem

Po evangelium – vrcholu bohoslužby slova – je kandidát zavolán svým jménem, načež ten odpovídá: Zde jsem. a předstoupí před biskupa. Dialog povolání a odpovědi je připomínkou a naplněním všech volání, které Pán vložil do našeho života, i všech odpovědí, které jsme byli schopni vyjádřit. V tomto jednoduchém dialogu je skryto povolání našich předchůdců v dějinách spásy: Abráma, Mojžíše, proroků, Panny Marie, apoštolů, ... Podobně jako u Panny Marie, očekává se zde plné darování se, definitivní, bez požadavků, počtů, záruky, omezení, podmínek, ... Jedná se o naprosté odevzdání sama sebe, vlastního těla, vlastního dobra, vlastní vůle. Nejedná se ale o podepsání naprosto neznámého projektu, vždyť slovy Zde jsem se nevolí projekt, ale samotný Bůh. Tato slova tak tak činí duši služebníka velmi prostou: vše, co prožívá, každá radost, bolest nachází svůj hluboký pokoj v tomto odevzdání se.

Rituál představení kandidáta a jeho přijetí do společenství jáhnů je velmi stručné a může působit jen rituálně, ale je za ním skryto mnohem širší prověřování. Nejde v první řadě o prověřování způsobilosti morální, ale o to, co vyjadřuje latinský termín *dignus* – být způsobilý ve smyslu mít nezbytné kvality k vykonávání služby. Zvolání všech Bohu díky na přijetí do společenství jáhnů ze strany biskupa vyjadřuje, že vše je darem Boží milosti. Po souzvuku evangelia a Zde jsem následuje homilie.

Sliby

Ve slibech se prohlubuje a konkretizuje předchozí „Zde jsem“ do podoby několika „Ano“, které zaznívá jako odpověď na otázky typu „Chceš...?“ Svěcenec vyjadřuje ne dočasné přání, jakousi mlhavou touhu srdce, ale svobodný akt své vůle. Závazky odpovídají obdržení daru, ostatně tak je to u všech svátostí. Naše svobodná vůle si Boží dar nezasluhuje, ale činí jej možným.

- Chceš, abys byl vzkládán mých rukou a darem Ducha Svatého zasvěcen službě církve?
- Chceš s pokorou a opravdovou láskou pomáhat svou jáhenskou službou biskupovi a kněžím v jejich práci pro věřící?
- Chceš uchovávat, jak říká apoštol, tajemství víry ve svědomí čistém a slovem i skutkem hlásat tuto víru podle evangelia a podle tradice církve?
- Chceš se zcela a navždy oddat službě Bohu a lidem a jsi odhodlán na znamení své oddanosti Kristu, našemu Pánu, zachovávat celibát pro Boží království?
- Chceš ve svém životě chránit a rozvíjet ducha modlitby a podle pro vás vydaného ustanovení církve věrně se modlit denní modlitbu církve spolu s Božím lidem, za něj a za celý svět?
- Chceš vždycky žít podle příkladu Ježíše Krista, jehož tělo a krev budeš věřícím rozdávat?

Otázky vyjadřují vnitřní podstatu a charakteristiku jáhenské služby: svátost je udělena skrze vzkládání biskupových rukou a dar Ducha svatého při konsekrační modlitbě, jáhen je vysvěcen pro pomáhání biskupovi a kněžím v jejich práci pro věřící, jáhen je poslán a vybaven mocí k tomu, aby hlásal evangelium slovem i skutkem, přijímá závazek celibátu, denní modlitby církve a mezi jeho služby patří rozdávat tělo a krev Páně věřícím. Souhlas lidské vůle se neobejde bez Boží pomoci, proto na poslední otázku kandidát připojuje „Kéž mi Bůh při tom pomáhá.“ Posledním úkonem v této části je pokleknutí před biskupem, vložení sepjatých dlaní do rukou biskupa a slib úcty a poslušnosti biskupovi a jeho nástupcům.

Prostrace

Liturgie svěcení se blíží svému vrcholu, před nímž se ale obracíme na společenství svatých a litaniami si od nich vyprošujeme přímluvu o dar Ducha svatého pro svěcence. V této chvíli si tedy výrazněji uvědomujeme, že nejde jen o shromáždění v daném kostele, katedrále, ale že patříme do širšího společenství s těmi, kteří již v nebi hledí na slávu Boží tváře. Při litaniích lid klečí a svěcenec zaujímá postoj prostrace – padá tvář k zemi. Jde o postoj vyjadřující vědomí nehodnosti, lidské slabosti, pokory, úcty a adorace Boha. Vyjadřuje se jí i důrazná prosba o Ducha svatého. Sám Ježíš se modlil tvář k zemi v getsemanské zahradě. Člověk se pouští všech obranných mechanismů, jakéhokoliv odporu a je bezbranný. Biskup na závěr litaní povstane a prosí Boha o jeho asistenci, když v následující chvíli bude kandidáta světit na jáhna.

Tiché vkládání rukou

Ticho vkládání rukou vyjadřuje prostor Ducha svatého, ve kterém on sám koná. Jedná se o okamžik, ve kterém Duch koná to, oč jej církev v následné modlitbě prosí. Jáhenská, kněžská služba se rodí v tichosti. V tento moment je nitro svěceného obnovováno Duchem svatosti. Jde o starobylé gesto, které je v obřadu svěcení doloženo již v Hippolytově *Traditio apostolica* (poč. 3. st.) Při tomto gestu se celé shromáždění modlí za dar Ducha svatého pro svěceného.

Konsekrační modlitba

Z ticha vzkládání rukou se rodí slova konsekrační modlitby. K jádru modlitby patří slova „Shlédni, prosíme, Bože, milostivě také na tyto své služebníky, které ustanovujeme k jáhenské službě, aby

přisluhovali u tvého svatého oltáře.“ Slova konsekrační modlitby spolu s vzkládáním rukou působí, že člověk je vysvěcen na jáhna.

Vysvětlující obřady

- a. oblékání jáhnů** – Nově vysvěcení jáhni jsou přes bílý oděv, který měli dosud na sobě (*albu*), oblečeni štolou a dalmatikou v příslušné liturgické barvě (dnes vzhledem ke slavnosti bílá nebo zlatá). Jejich oděv se liší od kněžského tím, že štola nesplývá volně po obou ramenou, ale je natažena šikmo přes hrud'. Jejich dalmatika pak připomíná kněžský ornát – avšak na rozdíl od něj je opatřena rukávy.
- b. předání evangeliáře** – Jáhni smějí při bohoslužbě předčítat evangelium, které mají především žít. Biskup jim knihu jednotlivě předává se slovy: *Přijmi Kristovo evangelium, neboť jsi jeho hlasatelem. Věř evangeliu, uč evangeliu, žij evangelium.*
- c. pozdravení pokoje** – Biskup přivítá nově vysvěcené jáhny podáním ruky a objetím. Totéž mohou učinit také další, již dříve svěcení, přítomní jáhnové.